

ZAKON O JAVNOM INFORMISANJU I MEDIJIMA

STARI ZAKONI | NOVI ZAKON

Da li postoji jedinstvena baza podataka o projektnom sufinansiranju medija iz javnih sredstava?

Ne, podaci o trošenju javnih sredstava na projektno sufinansiranje medija nisu bili dostupni na jednom mestu.

Uvodi se javno dostupni Jedinствeni informacioni sistem (JIS). Postupak projektnog sufinansiranja odvijaće se u celosti preko javno dostupnog JIS i obuhvatiće sve podatke koje se tiču istog.

Koja je uloga Saveta za štampu?

Savet za štampu kao samoregulatorno telo nije bilo prepoznato. Poštovanje Kodeksa novinara nije bio uslov za dodelu budžetskog novca.

Pri dodeli javnih sredstava uzimaće se u obzir da li je u prethodnih godinu dana Savet izrekao meru protiv dotičnog medija. Savet će sve podatke o izrečenim merama unositi u JIS.

Da li se vodi evidencija produkcija?

Ne. Nedostatak jedinstvene baze smanjivao je transparentnost trošenja sredstava dodeljenim produkcijama.

Uvodi se Evidencija proizvođača medijskih sadržaja (tzv. produkcija). Evidencija produkcija sadržaće identifikacione podatke, podatke o sredstvima prihodovanim kroz projektno sufinansiranje, kao i podatke o vlasničkoj strukturi.

Kakav je radnopravni status novinara?

Prava novinara na radu su detaljno navedena i regulisana.

Novinaru ne sme prestatu radni odnos, umanjiti se zarada ili pogoršati položaj u redakciji zbog odbijanja da izvrši nalog koji bi kršio pravna i etička pravila novinarske profesije.

Uvodi se raspored radnog vremena i pravo za isključenje iz komunikacije u toku nedeljnog i godišnjeg odmora.

Mediji će biti dužni da u Registru medija objave interna dokumenta u vezi sa:

- postizanjem rodne ravnopravnosti
- zaštitom uređivačke politike
- zapošljavanju osoba sa invaliditetom
- obezbeđivanju sigurnog radnog okruženja za novinare i medijske radnike.

Prava novinara na radu nisu bila detaljno regulisana, već samo prava povodom rada (novinarska tajna, pravo na autentičnost priloga, sloboda profesionalnog udruživanja).

NOVI MEDIJSKI ZAKONI 2023. NOVA PRAVILA IGRE

KONTEKST

- Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije iz 2023. pozitivno je ocenio donošenje novih medijskih zakona.
- Reforma medijskih zakona deo je usklađivanja sa pravnim tekovinama EU u okviru pregovaračkog poglavlja 10 (Informaciono društvo i mediji).
- Bolja regulacija medija omogućiće napredak i u slobodi izražavanja, jednoj od tema u okviru poglavlja 23 – Pravosuđe i osnovna prava.

ŠTA OSTAJE KONTROVERZNO?

Novinarska udruženja upozoravaju da novi zakon „na mala vrata“ vraća vlasništvo države u medijima.

KONTEKST: Zakonom iz 2014. naložena je privatizacija medija koji su bili u vlasništvu države, a Medijska strategija iz 2020. predviđela je završetak procesa privatizacije medija u javnom vlasništvu. Uprkos tome, novi zakon predviđa mogućnost osnivanja medija i proizvodnje medijskih sadržaja od strane društava kapitala koje je osnovala država, a koji obavljaju delatnost elektronskih komunikacija.

SLUČAJ TELEKOM: Prema novom zakonu, ozakonjuje se ranije ustanovljena praksa osnivanja medija od strane Telekoma, akcionarskog društva sa većinskim vlasništvom države (58,11%). Telekom je do sada osnovao sportske kanale Arena, kao i informativne televizije Euronews Srbija i Bloomberg Adria. Iz Telekoma, REM-a i Ministarstva informisanja tvrdilo se da za to nije bilo zakonskih prepreka jer se Telekom ne finansira iz javnih prihoda već isključivo od delatnosti koju obavlja. Međutim, činjenica je da je tadašnji zakon predviđao da medije ne može osnivati „pravno lice koje je u celini ili u delu u državnoj svojini, odnosno koje se u celini ili delom finansira iz javnih prihoda“. Ipak, uprkos kontroverznom osnivanju, čini se da izvršna vlast nije vršila neprimereni uticaj na uređivačku politiku pomenutih televizija, a nije bilo primedaba ni na njihovo poštovanje profesionalnog i etičkog kodeksa.

PRAKSA U EU: Pojedine države članice učestvuju neposredno ili posredno u vlasništvu nad medijima. Ipak, to ne izaziva zabrinutost jer u njima postoje snažni mehanizmi zaštite uređivačke politike i slobode izražavanja.

CRTA i Koalicija za slobodu medija pokrenule su peticiju za promenu medijskih zakona sa tri glavna zahteva:

1. hitno brisanje odredaba kojima se omogućava državnim preduzećima da osnivaju medije i proizvode medijski sadržaj;
2. hitno unošenje odredaba koje bi omogućile građansku i sudsku kontrolu REM-a;
3. hitno unošenje odredaba koje bi dalje ograničile funkcionersku kampanju i uvele kriterijume i metodologiju za praćenje izveštavanja medija tokom izbornih kampanja.

Evropska federacija novinara takođe je upozorila na nabrojane nedostatke novih medijskih zakona u Srbiji.

ZAKON O ELEKTRONSKIM MEDIJIMA

STARI ZAKONI | NOVI ZAKON

Kakva je struktura regulatornog tela za elektronske medije (REM)?

Savet, sa predsednikom Saveta na čelu, bio je jedino telo REM-a.

Ojačana je struktura REM-a i nadležnosti su podeljene između Saveta i direktora. Na svake dve godine, biraće se trećina članova.

Ko su ovlašćeni predlagači za Savet REM-a?

Narodna skupština, Skupština Autonomne pokrajine Vojvodine i relevantne organizacije.

Zakonodavna tela gube mogućnost predlaganja, a umesto njih navode se Zaštitnik građana, Poverenik za zaštitu ravnopravnosti, Poverenik za informacija od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, i udruženja novinara sa preko 300 članova (registrovana najmanje tri godine).

Ko bira članove Saveta REM-a?

Narodna skupština

Koji su kriterijumi za izbor članova Saveta REM-a?

Iz redova uglednih stručnjaka iz profesija relevantnih za nadležnost REM-a, bez preciziranja godina iskustva.

Prethodni kriterijumi + zalaganje za slobodu izražavanja, slobodu medija, ljudska prava, razvoj civilnog društva, unapređenje demokratije, ustavnost i zakonitost, kao i 10 godina relevantnog iskustva.

Ko ne može biti član REM-a?

Javni funkcioner ili funkcioner u političkoj stranci.

Prethodni kriterijumi + vlasnik medija ili produkcije, izvršilac krivičnog dela sa kaznom zatvora od najmanje 6 meseci, lice koje je kršilo etički kodeks i koje može štetiti ugledu REM-a.

Koliko traje mandat i postoji li mogućnost reizbora?

Pet godina i mogućnost reizbora.

Šest godina bez mogućnosti reizbora.

Koliko dana pre izbora je zabranjeno izveštavanje sa skupa povodom otvaranja ili početka radova, ako prisustvuju javni funkcioneri koji su i kandidati na izborima?

Deset dana pre izbora.

Trideset dana pre izbora.

Decembar 2023

© Centar za evropske politike - CEP

Autori: Marko Todorović, istraživač, CEP | Anesa Omeragić, menadžerka za komunikacije i organizaciju događaja, CEP

Izbor novog članstva REM-a odloženo je za godinu dana, iako dosadašnje članstvo Saveta REM-a nije pokazalo nezavisnost u odnosu na izvršnu vlast.

Nisu predviđeni mehanizmi sudske i građanske kontrole postupanja REM-a po žalbama građana i organizacija. Time je omogućeno „čutanje“ REM-a na prijave protiv pojedinih medija. U godišnjem Izveštaju o radu REM-a za 2022. godinu ističe se da je REM-u podneto 85 prijava u vezi sa televizijskim sadržajem. Regulator je doneo tri mere opomene i 25 rešenja o odbacivanju prijava. NUNS ističe da nije jasno šta se desilo sa 57 prijava, te da li su one uopšte razmatrane. Bez mehanizama kontrole ovakva praksa verovatno neće biti prekinuta.

Funkcionerska kampanja se novim Zakonom samo delimično ograničava. Zakon zabranjuje izveštavanje o javnim skupovima na kojima se obeležava otvaranje infrastrukturnih objekata ili početak radova na njima u prisustvu javnih funkcionera koji su istovremeno kandidati na izborima. Međutim, to ne sprečava funkcionere da posete radove koji i dalje traju, a da mediji o tome izveste.

Problem sa metodologijom REM-a: Nisu propisani kriterijumi ni metodologija po kojima REM prati izveštavanje medija tokom izbornih kampanja, što omogućava sumnje u objektivnost praćenja. Takođe, Venecijanska komisija i ODIHR, kao i nevladine organizacije poput Biroa za društvena istraživanja, ističu da metodologija REM-a mora da bude jasnije određena kako bi se izbegla proizvoljnost i „ulepšavanje“ stanja u medijima.